

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Examen VI. De contractibus onerosis, ac primò de Emptione, & Venditione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

48. *Tenetur ne restituere Notarius, qui facit instrumentum usurarij manifesti contra formam cap. Quamquam, de usuris, in 6.*

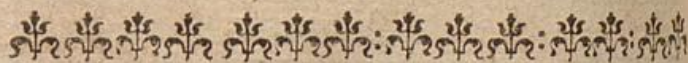
Molin. Respondet *Molina* negatiuè; quia huiusmodi instrumentum est ipso iure nullum. Addit neque ad restitutionem teneri inducendū fœnerarium ad fœnerandum in gratiam fœneratarij indigentis.

49. *Plures haeredes usurarij tenentur ne in integrum restituant*

Molin. Ex *Molina* respondeo solum pro rata teneri, scilicet qui est ex dimidio hæres, dimidium debiti: qui ex tertio, tertiam partem; etiam si alij non restituant. Si quæ tamen res mutuatarij eadem superest, eam restituere tenetur quicumque habet, ex eiusdem *Doctoris* sententia.

50. *Iurauit quis non repetere usuras: tenetur ne? Poterit Ecclesia denunciare, & ipsa cogere restitui. Quid si iurauit non denunciare? Non tenet iuramentum; quia de re illicita.*

Saa. Sic *Saa.*

EXAMEN VI.

De Iustitia & iure, circa materiam primam de Contractibus onerosis, scilicet de Emptione & Venditione.

CAPVT PRIMVM.

Quid, & quotuplex Venditio, & circa quas res versetur.

1. *Contractuum onerosorum primus est emptio. Quidnam est? Permutatio quadam, hoc est vicaria præstatio vnius pro alio; quæ in his consistit, quæ vendi possunt: & tunc perfecta censetur, quando vtraque ex parte facta est traditio.*

2. *Quidnam igitur contractus est emptio & venditio? Emptio quidem contractus est, qui consensu perficitur pretij pro mercede; venditio autem mercis pro pretio. Est in vtriusque contrahentis bonum, & per illum dominium transfertur. Si duobus vendatur, debetur primo; nisi secundo tradatur.*

3. *Quid arrhus operatur? Si descendit emptor à contractu, illam amittit venditori. Si venditor, eam reddit, & tantumdem de suis bonis amittit emptori.*

4. *Quotuplex venditio?* Multiplex. Prima Naturalis, qua necessaria ad sustentationem sui, familiaeque emuntur; quae quidem licita est. Secunda Artificialis, qua res per industriam commutata venditur; etiam haec ex se bona, & licita Ecclesiasticis. Tertia negotiatio, qua res emuntur eo animo, ut non mutatae, carius vendantur ob lucrum; res est ex se indifferens, & si debite fiat, moraliter bona, & Reipublicae utilis. Ex circumstantiis potest vitari, & Clericis prohibita est, si sint in sacris ut Beneficarij: Religiosis vero, etiam si in Sacris non sint, vetita est, ut quae personam tantam minime deceat. Per alios equidem probabile est, Clericos scandalo excluso posse negotiari; alioqui Clericus negotiator immunitatis a tributis, & vectigalibus amittit privilegium.

5. *Ex quibusnam rebus emptio & venditio potest illicita reddi?* Ex multis. Primo, ex rebus, quae vendi non possunt, ut sunt spiritualia, sacra quaedam, publicae res, homo liber, & similia. *Potest ne vendi res aliena?* Potest inter ignorantes; secus inter scientes. Porro nec inter ignorantes vendi potest ad effectum, ut eam dominus vindicare non possit: ideoque consultum est venditori, ut inuento emptore contractum rescindant.

6. *Dubitat emptor rem esse furtivam. Tenetur non emere. Si bona fide emit, & postea resciat esse furtivam? Tenetur domino reddere, aut venditori ad pretium recuperandum. Officia temporalia?* Ex natura rei vendi possunt: iure tamen humano prohibentur tum Civili, tum Canonico; nec quidem expedit huiusmodi officia vendi ob plurima mala, quae inde possunt oriri.

7. *Res propria ementis vendi ne potest?* Minime, & venditio est nulla, ubi vel non est conventio in pretio, vel non in re vendita, vel si error sit in substantia rei venditae. Secundo, illicita redditur venditio ex personis, vel quia iis prohibita est; ut Ecclesiasticis: vel quia male vendant, tum ex affectu inordinato ad lucrum, tum ex mendaciis & periuriis in re vendenda; vel quia iure communi prohibentur, ut *Judicibus* emere ~~prae~~ *tutoribus* res minorum, &c. Tertio, denique illicita fit ex loco sacro, ut si in Ecclesia fiat.

De Naturali, ac legali iusto pretio rerum.

8. **Q**uotuplex rei pretium. Duplex, naturale, & legale. Naturale quidem est pretium quod res habet lege seclufa positiua, dependenter quidem ex hominum aestimatione.

9. *Quotuplex est naturale pretium?* Triplex, supremum, medium, & infimum. Omnia quidem iusta.

10. *Vndenam eius iustitia desumitur?* Ex hominum aestimatione. Ex variis circumstantiis: v.g. penuria, vel copia mercium, emptorum, aut venditorum, & pecuniae. Ex modo vendendi, sub hasta, in officina, in discessu, minutatim. Non aestimatur autem ex rei nobilitate, & praestantia: ex vsu tantum, v.g. quanti res empta sit, & vbi vendatur, & quot labores infumpti.

11. *Sunt res quae nec naturale nec legale pretium habent: quanti vendenda?* Vendi possunt quanti dominus volet, & inter contrahentes conuenerit ex probabili sententia; probabilis tamen ex Filliucio, & aliis assero id aestimandum esse ex hominum peritorum arbitrio.

12. *Quanam efficere possunt maius pretium?* Officium mercatoris, lucrum cessans, aut damnum emergens, admista donatio, & temporis instantia.

13. *Quanam minus?* Vilius quidem, quam alioqui valeret res, emi potest, si parum utilis emptori sit, si emptor quaeratur, si merces multae multique venditores, si donatio miscetur.

14. *Licet ne mercatori occulte diminutione mercis excessum pretij, quo vendere poterat supra infimum, compensare?* Minimè; quia iam iusto pretio emptor ius in rem acquisiuit.

15. *Quandonam pretium, aestimandum est iustum?* Profectò contractus tempore. Vnde sciens ex futura mercium copia eas viliores futuras, currenti pretio vendere potest. E contra autem prauidens annonae penuriam emere potest tempore abundantiae currenti pretio: vti deinde penuriae tempore multo minori pretio diuendat.

16. *Quid si venditor legem diminuendo pretio sciret, ante eius promulgationem?* Non posset cum aliorum damno plus futurienti vendere, quam alioqui fuisset venditurus.

17. *Quodnam*

17. *Quoddam legale pretium? Quod publica lege taxatur. Quod quidem ita statui debet, vt rationale sit, & iuxta iusti naturalis limites. Num illud transgredi liceat? Minimè, eodem manente rerum statu, & supposito, quod iustum sit.*

18. *Quid si iniustum esset? Liceret v. gr. artificio vendenti res, quæ in pondere vel mensura consistunt, tantum de pondere, vel mensura detrahere, quantum satis est ad iustum pretium.*

19. *Potest ne Respublica, aut Princeps minori pretio triticum taxare, quàm esset infimum naturale? Potest, ante eius pretij constitutionem; non tamen minori, quàm naturale iustum sit in ipsa constitutione. Non autem debet Princeps pretium taxans iustum naturale transgredi. Triticum certè taxari potest, non reliqua, ex quibus eius pretium minimè pendet. Si triticum melius sit, quàm commune? Legale pretium transgredi licet, modò excessus in bonitate notabilis sit. Si defectus in bonitate sit etiam notabilis? Tenetur in pretio descendere, si pretium naturale non attingat pretium lege taxatum.*

20. *Num tempore sterilitatis taxa seruanda sit? Ita planè, si eo tempore facta sit; si verò tempore abundantia, assero probabile, posse non seruari.*

21. *Naturale pretium non attingit pretium lege taxatum, aut merx vendenda, v. g. si frumentum cariosum esset, aut putridum: rogo, num tunc lex esset seruanda? Legale pretium seruandum non est, sed descendendum quidem iusti naturalis proportionem.*

22. *An externi ad taxam teneantur? Non solent teneri; quia pro iis taxari non solet.*

23. *Num Clerici teneantur? Ita planè, communis boni gratia.*

24. *Diuersa pretia taxata sunt: an liceat vendere in vno loco iuxta taxam alterius? Non, nisi eò transportanda merx esset.*

CAPVT III.

De venditione in particulari.

25. *Quid dicendum de venditione, quæ anticipata, vel dilata solutione fit? Certum quidem est, licere vilius emere*

emere anticipatè: intra iustum saltem infimum; & carius vendere credito, modò supremum seu rigorosum non excedere. Item ob lucrum cessans, vel damnum emergens licitum affirmit emere infra iustum, & vendere plus iusto, prudens arbitrio. Necnon ratione fraudis, v. g. si venditor merces, vel emptor pecuniam non tradat. Idem dicendum ratione modò vendendi: iuxta quæ anticipata lanarum emptio in Hispania, & alibi similibus rerum, dijudicanda erit.

26. *Num minus emi possit debitum acerbum, seu non maritum?* Potest, ob periculum illud non habendi: sicut ob lucrum cessans, vel damnum emergens. Si hæc desint, absolute non licet.

27. *Possunt ne chirographa minus emi, quàm id quod debetur?* Possunt ex variis causis. Illam seligo, quia pretio illo æstimabilis est carentia præsens pecuniæ. Vnde qui gratia apud Principem valet, emere creditum privati hominis potest dimidio minoris. Item mercator à paupere milite credita minoris emit, quàm sunt ea, quæ debentur.

28. *An debitor requisitus à creditore, ut anticipatè solvatur, possit solvere minus?* Ita planè. Non tamen vendi creditum potest, cùm debitor solvendo non esset.

29. *Creditum vendi ne potest maiori pretio, quàm sit de presenti, si tempore solutionis credatur plus valiturum?* Potest, si venditor in id tempus servaturus esset. Item ob lucrum cessans, damnum emergens, ob periculum, & molestias potest minus solvere, qui anticipatè pecuniam exhibet.

30. *Differas, quæso, de venditione rei aliquo vitio affecta.* Vitium hoc triplex esse potest. In substantia: in quantitate: in qualitate. Idque vitium aut patens, aut occultum. *Vitium quidem occultum est, cognitum à venditore, & ab emptore ignoratum.* Redditur nullus contractus, vel venditor debet reddere emptori, quantum erat minus rem empturus. *Uterque occultum vitium rei ignoravit.* Validus est contractus; sed emptor habet actionem aduersus venditorem quanto minoris. *Uterque cognovit.* Valida venditio est in foro conscientia, sed venditor tenetur excessum ultra iustum rigorosum reddere. *Venditor ignorat, & dicit, se nolle de illo teneri.* Validus est contractus, & ad nihil venditor tenetur. *Vitium rei constat, nec venditor scit emptorem ignorare tale vitium.* Venditio est valida, & si pretium æquale sit rei ad nihil venditor obligatur. *Occultum est vitium, sed tamen non reddit rem notabiliter minus utilem ad usum, propter quem emitur.* Satis est minuere pretium, v. g. si seruus duræ tantum sit conditionis: si furor

imbecillis complexio calcos omis

calceos ex debiliore parte conficiat: si mercator pannum vendideret non admodum bene contextum, sed tamen qui duratius conuenienti sit tempore. *Res vitiosa manifeste est, nec eo vitio notabiliter inutilis futura.* Potest vitium, quod ob incertam ignorat emptor, non manifestari: etiam si emptor non esset empturus, si sciuisset. *Res cum aliis admixta est, v. gr. hordeum cum modica portione auena.* Si minus bona non sit ad usum propter quem emitur, & vel diminutio valoris tam exigua sit, vt homines communiter parum de ea curent, potest admixtio non manifestari. Idem assero, si admixtio ea tantum de causa fiat, vt venditor se indemnem seruet absque emptoris damno. *Multa res simul venduntur, & vna earum vitiosa est; sed adeo ita sunt omnes inter se connexa, vt non possint à vitiosa separari?* Quoad omnes quidem contractus soluitur. Si tamen ita non sint connexa, reddibenda tantum est illa, quæ reperitur vitiosa, reddito pretio. *Si mixtio nocere potest?* Facienda non est, alioqui venditor & peccat, & tenetur restituere damna secuta.

31. *De venditione sub hasta quid?* Fit quidem sub hasta venditio earum rerum, quæ certum pretium taxatum non habent. Iustum autem illud est, quod tali modo vendendi reperitur, quodque medietatem iusti non excedat, vel deficiat ab ea. Fraude omnes vitandæ tum ex parte venditorum, tum ex parte emptorum, tum ex parte iudicum. Si quæ fiant, restitutionis sequitur obligatio.

32. *De Proxenetâ, sive mediatore tuum placitum exprime.* Vendens ille rem vltra certum pretium æstimatum à domino mercium, tenetur excessum etiam ei reddere: nisi in pacto sit, vt vltra acceptum pretium sibi retineat: tunc enim poterit retinere si excessus rigorosum pretium non excedat. *Quid in dubio?* Non licet nisi de voluntate domini interpretatiua, modò sit coniectura probabilis. Porro pretium laboris Proxenetæ non nisi ex pacto potest recipere. *Mediator iussus vendere aliquo loco, vbi non possit accipere pro merce nisi decem, v. g. morali adhibita diligentia: si alio loco distantiori vendat duodecim, potest ne lucrum illud sibi retinere?* Potest planè; quia lucrum industriæ est.

33. *De nonnullis aliis venditionibus disseramus. Quidnam venditio ad corpus?* Venditio quidem ad corpus dicitur, cum sit simul mentio rei, & quantitatis illius tanquam signi, & demonstrationis: v. gr. vendo tale prædium, quod est decem iugerum. Eius id proprium, vt censeatur vendita, etiam si mensuram esse maiorem reperiat: solui tamen

402 *Moralis Theologia Tract. III. Iustitia,*
incrementum pretij debet, pro maioris quantitatis ra-
tione.

34. *An licita sit venditio cum pacto de retrouendendo?* Li-
cita est, tam si fiat in fauorem venditoris, quam si in empor-
ris fauorem, si sola rei natura spectetur: & si ob periculum
palliandi vsuras, vitanda sit; utrobique iustum pretium re-
tercedere debet, quod minus iusto debet esse, cum pactum est
in fauorem venditoris: & maius iusto, cum est in empor-
ris fauorem. *In fauorem utriusque licitum ne?* Ita quidem
varium esse potest eiusmodi pactum, nam & idem pretium
solui potest in retractu, ut accidit in censibus, & diuersimodum
ab eo: fructus medij temporis, quando dissoluitur, pertinet
ad emptorem, si retractus fiat pro eodem pretio: si diuersimodum
ad venditorem, qui rem redimit.

35. *De pactis fieri solitis in venditione aliquid annexi.* Pa-
ctum legis commissoriae venditioni apponi solet: per quod
intra certum tempus emptor pretium non soluerit, res
empta est. Pactum autem adiectionis in diem est, quando ca-
ratione aliquid venditur, ut si alius intra definitum tempus
maius pretium offerat, vel meliorem conditionem, res non
vendita sit. Venditio denique cum pacto conditionali rati-
onem habet, quando ita res venditur, ut si conditio impleta non fue-
rit irrita sit venditio; quo in casu fructus ante conditionem
ad venditorem pertinent: ea impleta, ad emptorem.

CAPVT IV.

De alijs pertinentibus ad venditionem.

36. **D**E periculo & commodo rei vendita quid? Post tradi-
tionem quidem res vendita perit emptori. Vendi-
tione facta, non tradita res, fructus pendentes debentur em-
ptori. Qui nascuntur, vel crescunt post venditionem sunt
etiam emptoris, si hic soluit, & obtulit pretium, & venditor
est in mora. Si autem pretium solutum non sit fructus sunt
vnditoris, iure communi; at probabilius repeto esse empor-
ris soluto interesse venditori ob pretium non solutum, nisi
venditor habuisset fidem de pretio, & concessisset dilata-
tionem.

aut si

fructus

37. *Hinc require: cuiam debeantur naturales, aut in-
dustriales rei vendita nondum collecti? Debentur emptori
etiam si venditor dominium pro maiori anni habuerit. In
parte venditio*

venditione cum pacto de retrouendendo, pendentes fructus ad quemnam pertinent? Debentur venditori retrahenti, quando ad rem redimendam pretium offert.

39. Quid in censibus cum pacto de retrouendendo? Si venditor redimat ante tempus destinatum solutioni census soluet pro rata temporis.

40. Fructus nati post venditionem cuiusnam? Solutio pretii debentur emptori: etiam si res non sit tradita. Fructus autem percepti post venditionem, qua iuris beneficio rescindi potest? Si rescinditur, restituendi, nisi bona fide consumpti, & inde consumens non sit factus ditior.

41. Venditio ultra vel circa dimidium iusti pretij valida est ita ut in potestate emptoris sit, vel rescindere contractum, vel supplere defectum pretij: eligit stare: quid tunc? Supplebit defectum, & fructus retinebit.

42. Quid si venditio irrita sit propter dolum dantem causam contractui? Tunc electio esset venditoris, & tenetur emptor omnes fructus restituere etiam consumptos propter malam fidem. Venditur res cum pacto legis commissoria, aut adiectionis in diem. Resoluta venditione, ex pactis illis fructus omnes restituendi sunt venditori; non resoluta autem emptori. Fructus rei vendita sub conditione? Si conditio non existat, emptori non debentur: imo si pendente conditione res ei tradita fuerit, tenetur fructus perceptos restituere.

43. Emptio & venditio eiusdem rei reciproca, diuerso pretio, est ne contra iustitiam? Non, si venditio & emptio semper intra latitudinem iusti pretij sit facta. At si mereator eo fine vendat, ut statim emat minoris ab eo, cui vendiderat, sapit usuram, sapereque potest contra charitatem accidere, unde merito reprehendam duxi.

44. Vendidit quis rem alienam bona fide. Si factus esset ex ea ditior, tenetur domino lucrum reddere; si non est factus ditior, & mala fide vendidit, tunc ad restitutionem pretij, vel eius aestimationem tenetur, si domino restituere eam poterat; si non poterat, & res per alienationem non est difficilius recuperationis, ad nihil tenetur.

45. Quenam res simul vendi censentur? Hac plane. Venditio castro aut villa, etiam ius patronatus vendi censetur. Idem censo de hereditate, in qua patronatus ius est. Venditio fundo, venditur simul oratorium, si ad illud per solum fundum ducatur via. In venditione castri eius includitur iurisdictio. Venditio fundo, fructus pendentes simul vendi censentur. Venditis iumentis, aut nauibus, lucrum inde emptori praestabitur.

Vendita filua cædua, glandes ^{si simul} pendentes veniunt. Vendita equa, venditus censetur pullus, si à matre non possit sine interitu separari.

46. *Quid si res una duobus in solidum vendatur?* Secundus emptor priori præferatur, si illi res tradita; neque obstat, quod Ecclesia, vel persona Ecclesiastica sit, vel prior contractus iuramento firmatus. Si emptor secundus mala fide agat contra eum, res euinci potest. Emptor primus præferendus illi, qui rem postea dono accepit. Primus emptor cum hypotheca præfertur secundo, non obstante traditione.

47. *Quidnam est Monopolium?* Cum vnus vel pauci efficiunt, vt ipsi soli aliquod genus mercium vendant eo pretio, quo ipsi voluerint. *Num contra iustitiam Monopolium?* Si fiat conuentio, & non vendatur minus, pretium tamen intra iustum sit, non est contra iustitiam, nisi fraude vel iniuria alios impedirent: at est contra charitatem. Si pretium sit contra iustum, peccant etiam contra iustitiam, & tenentur ad restitutionem augmenti supra iustum.

48. *Quid si supprimant merces, donec pretium accrescat?* Excusari possunt quidem ab iniustitia speciali, non tamen à legali & contra publicam vtilitatem, sicuti neque à peccato contra charitatem. *Si autem impediunt, ne aliunde asportentur merces?* Si id faciant fraude, vel iniuria, ad restitutionem tenentur tum Reipublicæ, tum aliis mercatoribus.

49. *Quanam sunt venditoris obligationes?* Rem debet tradere emptori, si ipse dominus fuerit rei quam vendit; si non est dominus, tradat causam, & ius vsucapionis. Debet monere de vitio occulto, quando tale est, vt eius vsus noxius & periculosus sit, vel reddat rem inutilem ad eum vsu ob quem emitur; si est manifestum, non cogitur venditor emptorem admonere. Debet rescindere venditionem vi factam. Pretium debet esse iustum. De euictione tenetur.

50. *Quanam autem emptoris obligationes sunt?* Integrum pretium præfinito tempore soluere debet. Qui emit prædium in quo scit latere thesaurum, iustum pretium soluit, si tantum det, quanti à nescientibus aestimatur. Supplere debet pretium, si dedit minus infimo iusto. Venditorem debet admonere de iusto pretio, si fortè ob ignorantiam minoris vendat. Damna item venditoris resarcire ob moram vel culpam in facienda pretij solutione tenetur.

51. *Quidnam est Retractus?* Quando quis priuilegio, aut alia ratione legitima extraxit rem alteri venditam pretio, quo empta est. Habet locum in Emptione & Venditione, in

titulum

cenſu, locatione, & conductione, in Emphyteuſi, & ſimilibus. Fructus, ab emptione perfecta retrahentis ſunt.

52. *Quid de diſſolutione?* Diſſolui poteſt contrario conſenſu contrahentium etiam poſt traditionem. Porro in diſſolutione non debetur gabella.

53. *Si venditio fiat animo donandi?* Donatio erit, ſi fiat animo non recipiendi pretium; ſi animo remittendi pretium emptori, & vendendi, erit venditio.

C A P V T V.

Praxis circa materiam de emptione, & venditione ex Societatis I E S V Auctoꝝibus.

54. **R**ogat quis ſub haſta adſtantes, ne plus offerant, ut ipſe §. I. emat pretio infimo: peccatne? Si iuſtum eſt pretium, De Em- non peccat, ſecus ſi cogeret vi, aut metu. Id quod etiam in ptione. veſtigialium, officioꝝumque emptione procedit. Reginaldus Regi- tom. 2. lib. 2. cap. 22. num. 379.

55. *Poſſunt ne res emi minoris anticipata ſolutione?* Negat Valentia tom. 3. d. 5. quaſt. 20. part. 2. §. 8. Sed alij aſſeruere Valent. probabiliter admodum; tum ob periculum non habendi merces, aut non ſine expenſis, tum ob lucrum ceſſans, aut damnum emergens, tum quia ſic numerus emptoꝝum minuitur, & venditoꝝum augetur.

56. *Olera, & gramina vendi ſolent ad uſum ordinarium aſtis: ſi ad uſum meum ſpeciale magni aliquod inibi latens gramen aſtimatur, debetne emere pluriſ?* Potes emere faſcem pretio currenti; Molina tom. 2. tract. 2. d. 353. ſic; quia commu- Molina nis illius rei valor.

57. *Latitat in fundo theſaurus, me cognoſcente: emere ne poſſum pro ſimplici fundo?* Potes; quia ſic ſimpliciter aſtimatur. Salas de emp. dub. 26. num. 5. idem aſſerit de re pretioſa Salas. in iis Regionibus, in quibus non aſtimatur; & de lapide pretioſo, cuius qualitatem lapidarius ignorat.

58. *Creditum difficiliſ ſolutionis eſt: poſſum ne minoris emere?* Aſſerit Leſſius lib. 2. cap. 21. dub. 9. n. 6. & 7. Si cui Turca- Leſſ. rum Princeps deberet mille aureos, quos vix eſſet recuperaturus, emi poſſe centum ab alio, qui facile exacturus foret.

59. *Credita immatura aliàs facilis, & certa ſolutionis, poſſunt ne minoris emi?* Secluſo damno emergente, aut lucro

Regin.
Lcil.

cessante ob solam anticipationem solutionis, non posse. *Reginaldus tom. 2. lib. 25. cap. 18. num. 312.* affirmat; quia sola temporis expectatio non minuit rei valorem. At *Lessius lib. 2. c. 21. dub. 8. n. 66.* ait contrariam sententiam Bellarminum publicè Louanij docuisse. Probabilem admodum existimo; quia pecunia præsens pluris quàm absens æstimatur: & minus est, ius habere ad rem, quàm re ipsa potiri.

Salas.

Filliuc.

60. *Sartor, cui cura emendi pannos & serica pro vestibus conficiendis committi assolet: si unius mercatoris officinam frequentans, inuenit pretia mitiora: potest ne pretij illius excessum sibi remissum retinere?* Negat *Salas dub. 45. num. 6.* quia mercator re vera nihil ei dimittit, sed dimittere mentitur, ad eum alliciendum. Porro *Filliucius tom. 2. tract. 35. c. 6. n. 149.* affirmat, quia re vera mercator assolet sartori aliquid remittere, ob officinæ frequentationem.

Regin.

61. *Scio mercimonium cum Sarracenis prohibitum c. quod olim, Extrau. Nicolai IV. & Clem. V. Multa mentis: rogo tamen an id in casu necessitatis obseruando iura?* Minimè. Vnde deficiente frumento in Hispania, aut Gallia, licet à Mauris emere, & cum illis aliàs merces commutare. *Reginald. tom. 1. lib. 9. cap. 18. num. 301.* Porro iura citata solum prohibent ferri ad Sarracenos Ægypti mercimonias. At licet generalis esset prohibitio in casu necessitatis non obligaret.

Pal.

Pal.

62. *Vehemens suspicio est, quem res furtiuas vendere: emit ne mala fide, qui sine sufficienti examine emit?* Ita planè, si de tali venditore talis infamia rationibus efficacibus, & moraliter conuincentibus probaretur; non aliter; quia nemo præsumitur malus, nisi probetur. *l. merito ff. pro socio.*

63. *Quid si in dubio, quod res est furtiua, quis illam emit?* Respondet *Palaeus tom. 1. d. 3. p. 3. num. 5.* Tenetur diligenter inuestigare, & si dubius adhuc manet, cum eo, cuius esse dubitat, rem diuidere, si dominus compareat, restituat totum, & pretium amittat; quia mala fide dedit. Si verò emit à possessore bonæ fidei, & post adhibitam diligentiam remanet dubius? Ad nihil (ait ille) tenetur; quia succedit iuri illius, pro quo stat possessio.

Turri.

Saa.

64. *Quis à fure mala fide emit: cuiam tenetur restituere? furi ne, an vero domino?* *Turrianus in select. cent. 4. dubitat. 36.* vero domino ait restituendum; quia qui mala fide emit, sibi imputet, quod pretium amittat. Profectò immeritò contrariam sententiam improbabilem vocitauit. *Saa enim v. Furtum, num. 11.* asserit posse (alij debere) reddere eidem furi; quia fur rem iustè repetit, vt restituat

restituatur; ergo emptor iuste reddet, vt restituatur vero domino.

65. An pragmatica facta tempore abundantia, tempore sterilitatis obseruari debeat? Asserit Salas dub. 7. num. 3. seruandam sub pœna peccati mortalis, & onere restituendi; quia cum multi id Doctores asserant, & res sit dubia, obediendum Principi, cui in causis dubiis fauendum. At Molina apud Ledesmam tom. 2. tract. 8. cap. 32. diffi. 19. docet non esse seruandam in conscientia: sed tunc frumentum posse diuendi iuxta pretium commune, & vulgare; quia talis præsumi debet intentio Principis.

66. Vendi ne debent pretio taxatoris, cuiuscumque bonitatis & excellentia sint? Asserit Salas dub. 12. num. 9. quia Princeps potest, & vult, propter commune bonum rebus valde inæqualibus æquale pretium imponere: alioqui omnes dicerent, merces suas esse alienis notabiliter meliores. Profectò in modico excessu verum id reputo; quia parum pro nihilo. At in excessu notabili probabiliorem existimo sententiam asserentis vendi posse supra pretium taxatum quia quemadmodum vendens triticum corruptum & peius notabiliter eo, quod communiter venditur, non potest totum pretium taxatum accipere: ita vendens notabiliter melius potest aliquid accipere ultra taxam.

67. Merces vitium occultum adest, scio venditorem debere pretium imminuere: rogo autem, an debeat defectum reuelare? Negat Turrianus 2. 2. d. 58. dub. 6. num. 1. dummodo huiusmodi merces sæpius non diuendantur; quia vendente aliquo vinum (v.g.) dilutum pretio viliori, emptores existimarent, pretium decreuisse, & ab aliis purum eodem pretio emere vellent. Limitat Salas adhuc dub. 34. n. 5. nisi emptor emat rem illam ad reuendendum, in quo casu venditio esset iniusta; quia emptor posset vendere maiori pretio, quam cum illo vitio valeret, & nisi explicet emptor, se velle emere rem vitij expertem. Ratio horum est, quia venditur res utilis pretio iusto.

68. Hinc quæserim, an excusentur pharmacopola vnam medicinam dantes pro alia altioris pretij, sed utili æquæ, aut ferè; ita planè, si pretio iusto tradant.

69. Tenetur ne futor emptori manifestare, calceos è corio debiliori? Non, dummodo pretium imminuat. Filliucius in praxi adnotat seruari non posse; quia omnes eodem pretio vendi assolent; nisi corium esset adustum. Sic tom. 2. tract. 35. cap. 6. num. 129.

70. Venditur merum communiter viginti assibus, habet qui generosum merum altioris quidem pretij: potest ne aqua diluatur quantum sufficit, ad equiparandum illud ordinario? Negat *Rebellus* p. 2. lib. 9. q. 9. n. 17. quia pretia imponuntur rebus puris, & naturalibus. Subscribit *Azorius* pari. 3. lib. 8. cap. 23. q. 3. quia qui vendit vinum dilutum, vendit plus vini, quam habeat; si enim habet tres amphoras, vendit quatuor. At tamen
- Lessius* lib. 2. c. 21. dub. 11. num. 82. posse dilui affirmat; quia nulla iniuria irrogatur emptori; cui quidem venditor non tenetur melioris conditionis vinum tradere eo, quod communiter venditur.
71. E carnibus, aut fructibus taxatis assolent macellarij, aut pomarij electam portionem diuidere à debitoribus, & hasce pretio taxato vendere, electam autem maiori: num. liceat? Peccant, & tenentur ad restitutionem; quia taxa facta est pro carnibus, & fructibus permittim, etiam si sit modicus in bonitate excessus. *Fellucius* tom. 2. tract. 35. c. 4. n. 88.
72. Scio posse te vendentem accipere supra pretium iustum, quod tibi ex liberalitate datur: rogo speciatim circa ludum, an pro chartis, &c. possit quis accipere, ac retinere excessum? Potest planè; quia dantes sciunt valere minus, nec perunt excessum, nec vlla fraus interuenit. Porro *Lessius* lib. 2. c. 21. dub. 4. n. 37. asserit non præsumi donationem, nisi inter vendentes, & ementes aliqua coniunctio sanguinis intercedat. In ludo autem solummodo attendenda ludentium liberalitas, & ludi consuetudo.
73. Scit senator, aut Consiliarius Regis breui minuentam esse frumenti taxam publico edicto; possunt ne suam vendere anticipatè iuxta presentem taxam? Negat *Molina* tom. 2. tractat. 2. disq. 354. quia ratione officij utilitati illorum emptorum debet consulere. At *Turrianus* 2. 2. tom. 2. disq. 18. dubitat. 3. numer. 7. posse ait, dummodo absque vlla fraude venditioni exponat, nec legis publicationem maliciosè differat, vt interim suum triticum vendat; quia vendit pretio communi, & ratione officij non obligatur; pretio communi tempore illo non vendere, aut futuram legis promulgationem antè tempus manifestare.
74. Tenetur ne venditor rogatus, de futura copia mercium de moneta accretione, aut diminutione, conscius aperire veritatem? Potest innuere se nescire, aut negatiuè respondere, laesa quidem veritate, non iustitia; quia non tenetur veritatem aperire. *Salas* dub. 23. num. 2.

75. Dubium est, num taxa imponenda erit maior, aut minor: licitum ne vendere res anticipatè certo pretio inter contrahentes statuto, vel pretio currente tempore contractus? Ita quidem; quia emptor, & venditor sunt paris conditionis: uterque enim & perdere potest, & lucrari. Azor. part. 3. lib. 8. cap. 9. q. 4.

Azor.

76. Crescit pretium mercium ex monopolio quatuor (v. gr.) mercatorum: possunt ne alijs eo pretio vendere? Putat Rebellus part. 2. lib. 9. quæst. 7. num. 5. nec monopolas, nec alios posse; quia non potest idem pretium simul & semel esse iniustum pro monopolij authoribus, & iustum pro alijs. Ast posse asserit Reginaldus tom. 2. lib. 2. cap. 22. num. 330. quia mercator, qui non fuit author monopolij, vendit pretio communi, quod iustum ideo est, licet fraudibus aliorum creuerit.

Rebell.

Regin.

77. Rogo, an merces pretio credito, etiam secluso periculo, pluris possint diuendi? Possit Saa v. venditio num. 7. ait cum ratione lucri cessantis, ac damni emergentis, tum quia ex communi vendentium & ementium consuetudine illud est pretium iustum.

Saa.

78. Ad quid teneatur venditor qui non tradit emptori merces tempore statuto? In foro externo solum de damno emergente intrinseco, v. gr. si res deterior sit facta. At in foro conscientia etiam de damno extrinseco, & accidentali tenebitur; v. g. si ex defectu illius tritici, aut hordei, mortua fuerint mancipia, equus, &c. quia venditor est causa damni ob iniustam retentionem, si culpabiliter tradere emisit: & si adest pactum, etiam si absque culpa. Lessius lib. 2. c. 21. dub. 13. num. 102.

Less.

79. Emptor pretio credito, tempore statuto non soluit: ad quidnam tenetur? In conscientia tenetur ad lucrum cessans, & damnum emergens. Potest ne venditor ab eo pretij fructus exigere? Non; quia esset usura. Lessius lib. 2. cap. 21. dubi. 13. num. 109. At Rebellus part. 2. lib. 4. q. 16. sect. 1. num. 11. docet posse exigere venditorem aliquid, in pœnam culpabilis morę ex lecurabit, ff. de action. empt. At is non tenetur in conscientia ante sententiam iudicis.

Less.

Rebell.

80. Possunt ne vendi officia secularia? Negat Turrianus disq. 32. dub. 2. num. 5. quia Principi ius est ad distribuenda dignioribus, aut dignis officia, non ad vendenda. Sic enim præsumitur à Republica accepisse, Ad Lessius lib. 2. cap. 32. dub. 3. num. 29. vendi posse docet, ob Reipublicæ necessitatem, vel utilitatem, quum (v. g.) summa constanda esset ad belli subsidia, quæ aliunde sine communi incommodo

Turr.

Lessius.

AZOR.

haberi non posset. Monet vendenda dignis, & pretio moderato. *Azorius* autem tom. 3. lib. 8. cap. 7. q. 3. etiam extra necessitatem huiusmodi venditionem non damnat, si fiat dignis, moderato pretio, taxenturque ementibus pretia pro laboribus, & operibus, & metus amittendi officium indicantur.

De em-
ptione,
& ven-
ditigne
varia.

Molin.

Lessi.

Salas.

Molin.

Laym.

Molin.

Molin.

Molin.

Saa.

Saa.

Tolet.

81. *Alios impedit quis, ne merces ab iis emat, qui eas portant, sed eas ipse emit anticipatè ita ut alij postea cogantur eas de manibus ipsius carius emere: obligatur ne is ad restitutionem?* Rebellus obligari docet, licet *Molina* & alij cum posse excusari affirmet.

82. *Emit quis rogatus à venditore potest ne emere minus?* Imò multò minoris; quia (vti *Lessius*) merces vltionem pro tertia Parte, aut etiam pro medietate vilescunt. Est enim (cum *Salas* loquor) signum copiae mercium, & paucitatis emptorum.

83. *Hac Chirographa spem habent exiguam solutionis: possunt ne exiguo pretio emi?* Possunt (ait *Molina*,) tamen si emptor integram sit obtenturus solutionem; hoc enim industriae, & bonae fortunae dandum.

84. *Bona fide à fure rem emi, quam maiori deinde pretio vendidi: teneor ne domino restituere illud plus, quo factus sum ditior?* Cum *Laymano* sentio, non teneri; quia fructu fruor industriae; modò pretium quo ipse emerat, iustum, etsi infimum, fuerit.

85. *Quid minoris iusto pretio emptum est: restituendum ne totum?* Solùm teste *Molina* restituendum quod defuit iusto pretio, non autem res ipsa vel fructus.

86. *Emis res pretio vilissimo: praesumendum ne falli venditorem?* Minimè (ait *Molina*) sed potius praesumendum venditorem donare quod iusto pretio deest.

87. *Vilius emi, quia à venditore necessitate coacto: teneor ne restituere?* *Molina* asserit licitè vilius emere qui emit in gratiam venditoris, aut merces expositas à coacto aliqua necessitate; quia iniuria non est, quod hinc & nunc gratia reputatur.

88. *Possim ne eam venditionem mihi factam ante solutionem in alium transferre?* Potes; quia volenti tale damnum pati non fit iniuria. Sic *Saa.*

89. *Bona fide alienum & emi, & vendidi: teneor ne illi, apparente vero domino?* Nec domino te, emptoremve teneri ad satisfactionem, nisi in quantum facti estis ditiores, *Saa* ex quibusdam affirmat. Ast ego cum *Tolet* assero dominum rei debere

debere indemnem seruari. Vnde æquum esse, vt tu & emptor
mus domino dimidium pretium soluatis.

90. *Gemma, canes, falcones, pictura, multaque ijs similia
nunc habent pretium taxatum: quanti igitur vendi poterunt?*
Quanti venditor voluerit, & quantum emptor sciens, & pru-
dens dare consenserit; quia cum hæc tantum ad curiositatem,
& delicias comparentur, iustum eorum pretium non aliter
determinatur, quam ementis & vendentis æstimatione, modò
fraus non adsit. Sic *Reginaldus*.

Regin.

91. *Sub hasta quis vendidit duplo maiori pretio, quam vale-
bat: vel pretium factum est ad dimidium iusto minus: tenetur
aut venditor aut emptor ad ullam restitutionem?* Neg. tunc
Gordonus asserit; quia in primo casu nulla fraus, aut necessitas
subest: in secundo autem in his sub hasta venditionibus tenet
proverbium: res tanti valet, quanti vendi potest.

R.
Gord.

92. *Fruentum est taxatum pretio rationabili, & modera-
to: tenetur ne tempore magna sterilitatis quis suum frumentum
vendere pretio, quod abundantia tempore fuerat taxatum?* Non
teneri *Molina* docet; quia taxa non tempus magna, sed me-
diocritas inopie, ac sterilitatis respicit.

Molin.

93. *Licet ne aliquid exigere supra iustum pretium ratione
periculi sortis cui exponitur is, qui credito vendit?* Ex *Lessio*
asserit licere; quia exponere sese huic periculo est pretio
æstimabile.

Less.

94. *Potest ne quis Matrini vendere domum pretio currenti,
licet sciat Aulam, & Regem breui aliò migraturum?* Licitum
esse *Molina* testatur.

Molin.

95. *Licet ne vendere triticum pretio, quo nunc appretiat,ur,
cum pacto, vt venditor tunc cum fiet solutio, possit accipere tri-
ticum, aut pecunias prout libuerit?* Non licet; quia venditor sic
sanctæ assecurat negotium, nec vllum periculum subit. Sic
Rebellus.

Rebell.

96. *Potest ne quis res indifferentes vendere ijs, quos nouerit
his ad peccatum abusuros?* Posse *Sanchez* & *Salas* aiunt, modò
adsit rationalis causa, nempe necessitas, vel utilitas. Quid
in dubio de malo usu emeritis? Possunt vendi nulla iusta causa
concurrente ex *Sanchez* doctrina; quia in dubio nemo præ-
sumitur delictum commissurus.

Sanch.
Salas.

97. *An possum rem carius vendere, quia tantum mihi valet
ad utilitatem, quantum inde capio?* Posse *Molina* affirmat.

Molin.

98. *Affolent artifices quam ligam vocant simul cum argento
ponderare, & pro argento vendere: num iustè?* Docet *Saa* con-
cedendam non esse, modò insolitam non addant in fraudem.

Saa.

99. *An liceat carius vendere hospitibus quam indigent?*
Negat aptè Molina.

100. *Ager aut domus loci sacri constructioni necessaria esse potest ne iudex cogere vendi? Possè ait Molina parvo domini detrimento. Quid si non sit necessaria, sed utilis? Potest cogere non iudex, sed Princeps.*

EXAMEN VII.

De Iustitia & iure, circa materiam secundam de
Contractibus onerosis, scilicet, de
Censibus.

CAPVT PRIMVM.

Quid, & quotuplex Censur?

Census.

1. *Vid Censur? Censur quidem nomine intelligitur pensio soluenda annuatim alteri: seu potius ius illam accipiendi. Hinc definitio censur: Censur est ius percipiendi annuam pensionem ex re, vel persona alterius.*

2. *Quotuplex Censur? Quadruplex. Primò ex modo alius est Reservatiuus, alius Consignatiuus. Secundò ex re super qua fundatur, alius est Realis, alius Personalis. Tertio ex pensione soluenda alius est Pecuniarius, alius Fructuarius. Quarto ex tempore alius est Perpetuus, alius Temporalis; hic determinari potest, ille minimè.*

3. *Duplicis illius censur Consignatiui, & Reservatiui nomine exprime. Quid Reservatiuus? Contractus quo quis transfert rem suam in alterum quoad dominium directum, vel utile, reservata sibi annua pensione. Quid Consignatiuus? Est contractus quo quis alteri vendit ius percipiendi annuam pensionem super rebus suis, aut super persona. Hic autem triplex est, Realis, Personalis, & Mixtus. Realis quidem fundatur in re ipsa, ut in agro, vinea, &c. Personalis in persona, quatenus talis persona potest aliquid acquirere proprio labore, industriaque. Censur verò mixtus super re & persona fundatur.*